

gesima prima Decembris, eidem Sancto dicata, splendescit ac liquorem fundit, perinde ac si oleo delibuta fuisset, & mox multas sanguinis guttas stillat, eo ipso tempore, quo a Sacerdote Missam celebrante, Evangelium recitatur. Quo miraculo adducti innumeri Indorum Orientalium, quotannis ad Christi fidem convolare dicuntur, ut praeter auctores supra relatos refert Thom. Boc. de sign. Eccles. Dei, lib. 2. cap. 11. pag. 81. Maluend. dist. lib. 3. de Antichrist. c. 12. pag. 136. & 137. Pet. Damariz Lusitan. in Dialog. 5. de var. histor. pag. 328. Horat. Turselin. lib. 1. de vita S. Pat. Xaverii, cap. 16. Jacob. Greiser. lib. 2. de Cruce, cap. 2. Jacob. Gualter. in Chronographia. pag. 741. & Fr. Joan. de la Puente in d. Conv. utr. Mo. 42 nar. lib. 2. cap. 29. §. 2. in fin. pag. 294. Et quod, Lusitani propter haec miracula D. Thomam in India Patronum elegerint, illumque jussu Regis in praellis simul cum D. Jacobo invocare solent, auctor est Maff. lib. 13. pag. 326. Maluend. ubi supra, cap. 7. & seq. Jarric. d. lib. 2. cap. 17. & 18. Freit. de Imper. Asiae, cap. 18. num. 10. ubi alia congruent de hujus sanctissimi Apostoli in hac India praedicatione, & de variis Christianorum populis, qui ibi etiam hodie fidem ab illo annuntiatam retinent, licet multis erroribus obscuratam.

44 Sed et audiamus elegantem quemdam nostris temporis Poetam illud D. Thomae oraculum his carminibus resonantem.

Pone modum lacrymis, nec tempora fausta doloris
 Obdancant nubes, Asiae dum Regna micanti,
 Lyriadum splendore, novum tortis decorem,
 Aurorae primos obscurant liminis ortus,
 Quae mihi consilio Superam sunt dedita cura,
 Regna Asiae tradam, recepto dominanda potentis
 Emmanuelis, amant sibi felix India nomen
 Lyriacum: vitura cito victricibus armis
 Alphonsum dantem Mahometi in Tartara Regnum,
 Quo pietas, & casta Fides in pristina surgant.

CAPUT III.

De eisdem Indiis Orientalibus, & felicissimis Lusitanorum in illis inquirendis, subigendis, & Christi Fide Illustrandis expeditionibus.

SUMMARIUM.

1. Indiae Orientales non satis antiquis cognita.
2. Marcus Paulus Veneris totum pene Orbem lustravit.
3. Mahometani quando primam ad Indiam Orientalem accesserint.
4. Lusitani magis quam reliqui Orientalem Indiam perlustrarunt.
5. Lusitanorum laudes ob navigationem, & acquisitionem Indiae Orientalis.
6. Herculis & Alexandri expeditiones in Indiam Orientalem.
7. Semiramis Indicum bellum frustra tentavit.
8. Scotorum Aegypti, & Tharco Aethiopiae Rex nunquam Indiam viderunt.
9. Nabocrodosorus, Idantyrus, & Cyrus ad Indiam Orientalem non pervenerunt.
10. Trajanus habuit in votis expeditionem in Indiam.
11. Adrianus Imperator ad Euphratem tantum pervenit.
12. Aemilianus expeditio in Indiam Orientalem parum profuere.
13. Caesarion filius Caesaris, & Cleopatrae in Indiam missus.
14. Indi Orientales nunquam bellum alii moverunt, & raro successerunt.

15. Lusitanorum navigationis in Indiam Orientalem initia.
16. Henricus Portugalliae Infans plures insulas adinvenit.
17. Tercerae insulae quando detecta.
18. Madagascariensis insulae detectio, & magnitudo.
19. Insulae de Arguin, & de Caboverde, reperta.
20. Insulae de Caboverde an eadem, ac Fortunatae.
21. Henricus Infans insulas a se detectas & detegendas Lusitanis Regibus donavit.
22. Romani Pontifices qualiter concesserint Lusitanis Regibus acquisitionem, & acquisitionem Orientalium Indiarum.
23. Alphonso Lusitanis Rex quid in Africa, & India acquisitione praestiterit.
24. Insulae de Fernan Po, anni boni, sancti Thomae, & aliae quando reperta.
25. Joannes II. Rex Lusitaniae multum profecit in navigationibus Indiae Orientalis.
26. Promontorium Ganaxiae quando superatum, & cur Tormentorum, & Bonae Spei diditum.
27. Joannes II. Lusitaniae Rex mittit exploratores navigationis in Indiam.
28. Joannes II. Rex Lusitaniae mittit legatos in Indiam ad quaerendum Petri-Janem.
29. Emmanuel Rex Lusitaniae plures classes in Indiam expeditionem mittit.
30. Vasco Gama Lusitanis felicissimae navigationes & expeditiones in Indiam.
31. Petrus Alvares Capralis ingentem classem in Indiam ducit.
32. Brasilia Provincia qualiter a Caprali detecta, & Sanctae Crucis dicta.
33. Malabaricum bellum cum Calcuta Regulo cur captum.
34. Francisci Almeida, & Alphonso Albuquerquei egregia facinora.
35. Goa urbs Imperii Lusitanici in Oriente sedes quando capta.
36. Insula S. Laurentii quando reperta.
37. Malaca urbs, & ejus expugnatio.
38. Sumatra insula, & an eadem, quae Trapobana, vel Aurea Chersonesus.
39. Zeilan insulae detectio, & ejus ubertas, & an sit Trapobana.
40. Paradisus Terrenalis creditur fuisse in insula Zeilan.
41. Moluccae insulae quales, & quando reperta.
42. Sinarum latissimum, & ditissimum regnum, & quando a Lusitanis lustratum.
43. Abyssinorum Regis ad Pontificem Romanum, & Lusitaniam Regem legatio.
44. Aethiopiae Africanae partem antiquis incognitam, habitas Abyssinorum Imperator vulgo dictus Presbyter Joannes, id est, Preste Juan.
45. Insularum Japonii, Lequii, Bornei, Javarum, & Philippinarum detectio, & magnitudo.
46. Ormuzii Regnum in confinibus Persiae a Lusitanis captum, & ejus emporii celebritas.
47. Auctores plurimi recensentur, qui de rebus, & historiis Indiae Orientalis scripserunt.
48. Emmanuel Rex Lusitanorum scripsit historiam Occidentalium.
49. Abyssinorum de rebus qui scribunt.
50. Lusitanorum virtus, & constantia in navigationibus, & expeditionibus Indiae Orientalis a multis exollitur.
51. Lusitani Reges Indiae Orientalis opes, & commercia in se transferunt.
52. Indiae Orientalis commercium, & negotiatum semper fuit questuosa.
53. Indiae Orientalis divitiae admirabiles.
54. Lusitanis Reges quibus titulis uti sunt post Indiae Orientalis acquisitionem.
55. Emmanuel Rex globum sphaericum suis insignibus addidit.
56. Lusitaniae Reges cur a Deo titulis Orientalis Indiae ornari meruerint.
57. Lusitaniae Reges primam curam expeditionum Indiae in propagatione Evangelii collocarunt.
58. B. Francisci Xaverii in convertendis Orientalibus Indis labores & in vita, & post mortem miracula, & quam justis fuerit in numerum Divoorum relatus.

B.

59. B. Ignatii a Leyola eximius zelus conversionis Indorum Orientalium, & piissima littera, quas super hoc ad Abyssinorum Regem scripsit.
60. Emmanuelis Lusitanis Regis cura conversionis Indorum, & pia legatio ad Leonem X. Pont. Max.
61. Joannis III. Lusitanis Regis elegantissima & piissima epistola ad eum in India Orientali Praerogem.
62. Lusitanorum gloria & triumphus, ob deitatem & subjugatam Indiam Orientalem, carminibus venustissimis celebratur.

Fuit quidem, ut vidimus, antiquioribus saeculis aliqua Orientalium Indiarum cognitio, & Asia tamen illa, & multis fabulis, & erroribus involuta. Et sane postea magis in obscuro esse coeperunt, & ferè extra commercium, imò & notitiam caeterarum Europae nationum extiterunt, propter navigationis ignorantiam, itinerum terrestrium difficultatem, & propter pericula, quae ex tot diversarum seclorum hostibus imminabant. Adco, ut vix fidem meruerit Marcus Paulus, natione Venerus, qui cum ex anno ab Incarnatione Domini 1269. totam pene Asiam, Africaeque, & Europae magnam partem ausus fuisset lustrare, & circumnavigare, in patriam tandem reversus, eorum omnium regionum, quas adierat, & praecipue istarum Orientalium relationes scripsit. Quem merito hac de causa laudat Tom. Boc. Eugubini. lib. 6. de sign. Eccles. Dei, cap. 6. pag. 236. & lib. 8. cap. 1. pag. 291. Post hunc Mahometani aliqui, ante 240. annum, ex Provinciis confinibus paulatim in plures hujus Orientales Indiae oras appulerunt, & per vim compulsi ad montana incolis, maritima planitie, & loca maxime opportuna commercii occuparunt; & quod pejus fuit, suae Sectae pestem invexerunt, ut refert Maff. lib. 4. hist. Ind. pag. 96.

Sed nulli unquam mortalium majores in hoc progressus fecerunt, quam praclarissimi, & invictissimi Lusitani. Hi enim patrum nostrorum memoria Indicum navigationem tentantes, nullis sumptibus parcentes, nullisque laboribus, difficultatibus, aut periculis territi, incredibili virtute & constantia ad usque processerunt, ut extrema, & intima totius Orientis sedulo penetrarent, & non tantum vastas, & immensas illius Provincias lustraverint, verum & Christi fidem docuerint, atque earum plures, a Saracenis possessas, suae ditioni & imperio subjecerint.

Quorum quae laudes multis verborum encomiis prosequitur Thom. Boc. ubi supra, & lib. 21. cap. 2. pag. 372. & seqq. ubi cuncta felicia prosperae Regum Lusitanorum commemorans, eorum navigationes ultra ducentos gradus progressas considerat, & nullam unquam gentem fuisse, quae navali peritua Lusitanos excesserint, aut tam diuturnas, & opulentas navigationes aperuisse legatur, commerciaque induxisset inter tot, ac tam barbaras, effertaque gentes, ita maxime facientia ad humani generis societatem devincendam, ut jam ridicula videri possint, quae de Tyriis, & Carthagenensibus rei nauticae peritissimis ab antiquis jaebantur, & quae somnando de Baccho, Hercule, & his similibus fabulae prodiderunt. Idem laudè & elegantèr memorat & extollit Paul. Jovius lib. 12. hist. qui antea lib. 4. paucis multa perstringens, sic scripsit.

Indici maris emporia nobis Lusitanica. classis

aperuit, cum ab Atlantico Oceano altimum Aethiopiae promontorium, ingenti spe, unde ei nomen, insitatoque ausu praetervecta, ultra Arabicum, Persicum, & Gangeticum vastissimos sinus, ad Auream usque Chersonesum, extremaeque Sinarum litora coemendis aromatibus negotiationem extenderet. Et Joan. Voerthusin. lib. 5. Phoenicis Augustae fol. 21. dum inquit: Lusitani autem longum ab Africa Numidisque provecchi, ad Nili fontes, & Rubrum adusque mare progressi sunt: & hinc Gangi, illinc Euphrati, Deo, ut par est credere, auctore, & ipso invitante caelo, magna se tum nominis, tum fame gloria intererunt. O Reges dignos omnium favore, dignos Antipodum, & adventi si quaquam patet Orbis imperio.

Et revera mirabilis & inusitata haec navigatio, & tanti Orbis subjugatio appellari potest: Nam longo intervallo Indicae Herculis, f. Alexandri, & aliorum expeditiones excessit, quos scimus, quam parum in illis profecerint.

Semiramis quoque, quae bis hoc bellum tentavit, semel ad Indum fluvium, iterum paulo interius: prius victrix, sed deinde victa recedere coacta est, ut ex Magasthene recensuit Strabo, & Diodor. Sicul. lib. 3. & Ludovic. Vives in annot. ad D. Aug. lib. 18. de civit. Dei, cap. 2. ubi subjungit, f. Sesostriem Aegypti Regem, & Tharconem Aethiopiae, licet usque ad Europam, & Herculis columna pervenerint, nunquam tamen Indiam vidisse Neque Nabocrodosorum, f. quem Chaldaei Herculi quoque praefuerunt. Idantyrum vero, licet Aegyptum sit ingressus, ad Indos tamen non venisse constat, & Cyrum Massagetis solum atnis sollicitasse, Indis intactis. Trajanum etiam f. legimus eandem expeditionem in votis habuisse, jactasseque se, ultra quam Alexander penetrasset, in India progressurum, quod & Senatus per epistolam significavit, ut refert Dio, & Cuspinian. in ejus vita. & Eutrop. lib. 8. hist. Roman. sed certum est, ad regiones tantum, quae circa Tigrim sunt, pervenisse, f. Adrianum ad Euphratem; quamvis hi duo longiores Romanæ Monarchiae terminos in his partibus collocaverint, ut optimè in eorum vitis Sueton. Dion. Casius, Petr. Mexia, & alii Scriptores observant. f. Neque magis profecit Aemilianus Imperator tyrannus, qui, ut Trebellius Pollio auctor est, in Aegypto agens, aliam contra eosdem Indos expeditionem paravit: Aut f. Caesarion filius Julii Caesaris & Cleopatrae, quem teste Plutarcho in Antonio, cum magna pecunie summa miserat mater per Aethiopiam in Indiam: Atque f. hoc est, quod ex Strabone lib. 15. tradit & affirmat Coel. Rhodigin. lib. 18. antiq. lect. cap. 31. ab Indis nusquam foras missum exercitum, & exteras gentes bello appetitas, ne quid parum justè committerent neque extrinsecus etiam adversus eas bellum ingruisse, excepta Herculis, Bacchi, & Alexandri expeditione.

Hujus f. Lusitanicae navigationis prima fundam. 15 menta Joannes Portugalliae Rex, eo nomine primus jecisse videtur: nam anno 1482. maximam classem instruxit, qua Septem, urbem Mauritaniae munitissimam, in ora maritima Gaditani freti sitam, expugnavit, & inde fuit oblata occasio Lusitanis, qui in illius urbis praesidio constituti fuerant, armis latius evagandi.

Hen-

16 Henricus deinde, hujus Joannis filius tertio genitus (quem Infantem dicunt) alias classes instruxit, quibus Africa litora, & eas Mauritanias regiones, quae extra Fretum ad Austrum pertinent; infestas redderet, & hoc pacto varias insulas ab hominibus nunquam habitatas adinventit: & inter alias eas, quas *Terceras* appellant, quae numero sunt septem, & ex his una *Angra* nomine, quadraginta milliaribus ambitur. Altera *S. Michaelis* plusquam nonaginta milliaribus continet; detexit etiam aliam nomine, *Portus Sanctus* 17 nec procul inde Maderam anno 1420. vino & saccharo praestantissimam; quae Regina Insularum Oceani Atlantici est, & centum & sexaginta milliaribus cingitur. Unde majore cupiditate incensus, terras ignotas explorandi, dedit operam, ut ii, quos elisibus praeficerat, multo longius progredirentur. Quod studio factum est, ut non solum bona pars Africae, quae ad Aethiopicam pertinebat, verum & insulae permultae in Oceano sub Imperio Lusitaniae redigerentur.

19 Anno t quippe 1443. sex aut septem parvae insulae repertae sunt, quae vocantur *de Arguin*, & postea anno 1460. ab Ant. Nelli Genuensi decem aliae, quae dictae fuerunt *de Cabo Verde*, quoniam ad Occidentem Promontorii hujus nominis 20 jacent, centum leucis distantes, & easque ab antiquis Geographicis *Fortunatas* dici, Joan. Barr. testatur *lib. 1. Decad. 1.* & cum sequitur Petr. Damariz in *Dialog. 4. de var. hist. c. 4. in fine*, licet alii aliter sentiant, ut alio loco dicemus.

Quibus & aliis, quae procedente tempore repertae sunt, mirum est, quantum gloriae & incrementi Lusitanae ditioni comparatum sit. Nam 21 Henricus infans eas, quas detexerat, & quas deinde detegendas conceperat, usque ad Indiam inclusive, Regibus Portugaliae in perpetuum donavit: & anno 1441. Martinum V. summum Romanae Ecclesiae Pontificem eorum, quae gessit, & quae gerere sperabat, certiores fecit, & ut praedictam donationem confirmaret, expostulavit, simulque, ut Plenariam Indulgentiam illis omnibus concederet, qui in hujusmodi navigationibus & expeditionibus decessissent. Quod praedictus Pontifex, rei gravitate & utilitate mature perpensa, libens indulxit. Et postea Eugenius Papa IV. & Nicolaus V. idem suis plumbatis, & Apoticis literis confirmarunt. Et tandem Sixtus IV. qui praeter ceteris excommunicationis & interdicti poenas adversus alios Principes, & personas indixit, qui oras illas absque Lusitanorum Regum consensu ingredi, & subjungere tentarent, ut praeter alios tradunt Maff. *lib. 1. histor. Indiar. pag. 5.* Fr. Anton. de San Roman in *eadem histor. lib. 1. cap. 2. pag. 2.* & *cap. 3. pag. 10.* Petr. Damar. in *Dialog. 4. de var. histor. cap. 4. fol. 152.* Thom. Boc. *lib. 4. de sign. Eccles. Dei, c. 3. pag. 134.* & P. Fernand. *Rebell. de obligat. justitia, lib. 18. quest. 23.* Ubi progressum harum expeditionum perstringit; Caesari & Nicolae Bullas ad literam refert, & titulos Lusitanorum Regum ad hanc Indiae Orientalis conquestionem, & praedictionem eleganter defendit, & novissimae post haec scripta Seraphin. de *Freti. de justo Imperio Astatico, cap. 1. numer. 1. & seqq.* & August. Barb. in *Pastorali 1. p. tit. 3. cap. 2. n. 4.*

Henrico autem sub anno salutis 1460. vita functo, Rex Alphonsus Odoardi Regis, qui fuerat Henrici frater, filius, nihil ulterius potuit explorare, ob bella gravissima, quae in Africa gessit, unde *Africana* nomen adeptus est: licet verum sit, sub ejus imperio detectas fuisse in Aethiopiae, seu Guineae ora, & eas insulas, 24 quas vocant *de Fernan Po, Capitis Catharinae, Principis, Anni boni*, & aliam, quae dicitur *Sancti Thomae*, quae sub Aequinoctiali linea jacet, & Madera aliquando major, sacchari abunde dives est.

At Joannes II. Alonsi filius, cum incredibili cupiditate arderet Indiae regionis, penitus explorandae novas classes instruxit, quae maximam partem Aethiopiae perlustrarent, & extra Aequinoctialem circulum evectae, cum essent a conspectu Septentrionis remotissima, alia sydera in caelo notarent, ad qua cursum dirigerent.

Jam cum quilibet altum navigationis longitudine superare contenderet, factum est, ut incederent in Promontorium, quo nullum unquam majus in terris apparuit; longitudine triginta & novem gradum qui efficiunt supra duo millia & septingenta milliaria; ab Ortu vero latus illius multo longius est. In eo superando tantis tempestatibus factati sunt, ut saepe numero omnem spem salutis abjicerent. Quo factum est, ut illud Tormentosum appellaret, & *Tormenta*, hoc est, tempestate adversa, licet antiquis Ganae Promontorium diceretur. Reversus, cum Joanni ejus situm & longitudinem demonstrarent, tanta laetitia affectus est, ut existimaret, esse sibi jam aditum in Indiam patefactum: & quasi felicitis eventus augurio commotus, Promontorium illud *Bona Spei* nominare jussit, & homines interim partim Hebraeos, 27 partim Christianos, Alexandriam misit, inde in Aethiopiae, quae supra Aegyptum est, & in Indiam, ut qua ratione commodius ille cursus, post illum promontorii flexum, in Indiam confici posset, intelligerent. Et etiam anno 1486. misit 28 Alphonsum Pajum, & Joannem Petrejum Covillanum, ut inquirerent quemdam Christianum Imperatorem, quem audierat *Presbyterum Joannem*, id est *el Preste Juan*, appellari, & Indiae imperio continere.

Sed hos Joannis connatus mors oppressit, 29 Emmanuel vero, qui ei successit, motus Joannis consilio, multis dissuadentibus, classem quatuor navium instruxit, & ei summum illum, & numquam satis laudatum virum Vascom Gamam praefecit, qui de portu Lusitanico solvens nona die Julii anni 1497. & superato Promontorio *Bona Spei*, legit Orientalem oram Aethiopiae, repertis ibi insulis *Sofala, Mozambica, Melinde*, & aliis; quarum situs, mores, & instituta diligenter advertens, delatus postea fuit in amplissimum illud Regnum Malabaricum, quod *Calecutum* vocant; ubi cum ejus Rege foedus percussit, & alia praecelara facinora gessit: ac tandem regressus in Olyssiponensem Lusitaniae portum appulit, anno 1499.

Post haec Emmanuel classem tredecim navium anno 1500. mense Martio in eadem Indiam Orientalem destinavit; mille & quingentos milites habentem, & eamque Petro Alvaro Ca- 31 pra-

pral' commisit, eique praecepit, ut quoad fieri posset, amicitiam cum Calecuti Rege firmaret; ab eoque peteret facultatem arcis prope urbem aedificandae, qua Lusitani possent vitam ab hostium immanitate tueri, & sine ullo periculo negotiari: si recusaret, bellum ei inferre minime dubitaret. Eundem cursum, quem Gama, tenuit Capralis, donec ad Insulam sancti Jacobi pervenit. Cum vero ulterius progrediretur, orta tempestate, Occasum versus navigavit, & in terram incognitam descendens, quam *Brasiliam* appellant, & ipse *Santa Crucis* nomine celebrari voluit, columnam marmoream ibi collocari jussit in qua erat Crux cum Emmanuelis insignibus incisa, & Gasparem Lemnium in Portugall. remisit, qui Emmanuel de hujus terrae situ nuntiaret, de qua illud dici posse, tradit Alan. Cop. *Dialog. 4. c. 16.* Tu non inventa, reperta es, & plura alia scribit Maff. *histor. Indiar. lib. 2. Joann. Barr. decad. 1. lib. 5. cap. 2.* Petr. Damar. *Dialog. 5. c. 2. & ex fol. 336.* & Fr. Anton. de San Roman *lib. 1. hist. Ind. Oriental. cap. 11. pagin. 57.* & alii de quibus *infra cap. 6. num. 59.* Inde profectus, tempestate quatuor naves amisit, & consueto jam itinere decima tertia die Augusti Calecutum pervenit.

Ubi ob injurias Lusitanis a Rege illatas, Arabum Mercatorum emulatione, bellum Malabaricum inchoavit, & accepta damna gravioribus damnis rependit; licet hoc bellum vis tredecim annis subsequentibus finiri potuerit. Et tandem domum rediit pridie Kalendas Augusti ann. 1501.

Miserat autem eodem anno Rex Emmanuel in Indiam aliam classem trium navium; cui praerat Joannes Nonius, quod confiderent in ea classe, cum qua Capralis anno proximo missus fuerat, satis praesidii fore, vel ad pacem cum Calecuti Rege constituendam, vel ad spiritus Regis insolentis & elati comprimendos. Sed cum e Caprali cognovisset insidias, quibus circumventus fuerat misit rursus anno sequenti 1502. Vasc. Gamam in Indiam cum classe decem navium; & aliam praeterca classem instrui praecipit, cui Vincent. Soder. praerat, ut teneret Indicum mare, bellumque Saracen. qui in Indiam navigabant, inferret.

Aliam insuper classem quinque navium comparari jussit, cui Stephanum Gamam, Vasci Gamae fratrem patriualem praefecit, qui Kalendis ejusdem anni Olyssipone profectus, eundem cursum tenuit. Et anno 1503. rursus sex naves in Indiam misit: tribus Alphonsum Albulquercium, aliis Franciscum illius fratrem patriualem praefecit. Et anno t sequenti primum Indiae Prorogem constituit Franciscum Almeidam, sub quo & praedicto Alphonso, qui postea Almeida in officio successit, & ob egregia, quae patravit, facinora, *Magni* cognomen consecutus est, insignes victorias Lusitani terra & mari in illis regionibus reportavit: & fuis Calecutanis, & Cambaie Rege, vestigali Lusitano reddito, Goa t urbs capta est, jam destinata Imperii Lusitanici in Oriente sedes, insulaque t *Sancti Laurentii* reperta, cujus ambitus trecentas & amplius leucas complectitur.

Et tandem anno 1511. t *Malacam* urbem expugnarunt, Regni Malacensis Emporium; circa cujus oras complures insulae jacent, & inter eas 38 t *Sumatra*, quae omnium totius Orientis maxima est, & a Septentrione in Austrum oblique porrecta, ambitum 700. leucarum obtinet. Positaque est sub Aequinoctiali circulo, ac sub Torrida Zona, & eam antiquorum Trapobanam fuisse; plures gravissimi auctores consentiunt, licet alii non minoris eruditionis Auream Chersonesum esse putent; & ob id antiquis ceu peninsulam creditam, ut constat ex *Plin. lib. 6. cap. 22.* *Aliano lib. 15. hist. cap. 17.* *D. Isidor. lib. 14. Etymolog. c. 6.* *Ptolem. lib. 7.* *Vartoman. Ramus. Odoard. Barbos. & aliis, quos refert Maj. in diebus Ganic. colloq. 14. pag. 342.* Et ei magnam Britann. cedere fateatur *Forcartulus, lib. 7. de Gallor. Imper.*

In t sinu quoque Bengalico, qui Ptolemaeus est Angaricus, alia insula praestans inventa fuit, quae vocatur *Zeilan*, & incolis Arabibus, *Tenarism*, quam Andreas Corsalus Ptolemaei Trapobanam fuisse existimat; cui subscribitur Joann. Barr. Maff. Gasp. Borrer. Laurent. Anania, Blas. Vieg. Ortel. & alii, quos refert, & sequitur *Maluend. de Antiebristo, lib. 3. cap. 23.* & *de Paradiso, cap. 10.* Mercator vero, & Maginus Ptolemaei Naningerim esse putant; cujus ambitus ad 240. leucas extenditur: & licet sub Torrida Zona consistat, caelo nihilominus temperatissimo, aere saluberrimo, & perpetuo virenti, & multis aliis divitiis, & commodis fruitur: adeo t ut istuc Paradisum terrestrem olim fuisse multi Auctores scribant, quos late refert *Maltien. d. c. 10. & d. c. 23.* & ultra eos Laurent. *Sur. ann. Domini 1565.* & *Majol. ubi sup. p. 341.*

Anno deinceps 1512. iidem invictissimi Lusitani ad t *Molucas* insulas penetrarunt; quarum licet nulla ambitum sex leucarum excedat, celebres tamen sunt ob ingentem aromatum copiam, praesertim Gariophyllorum, quam toti orbis subministrat. Postmodum anno 1515. t ad extremos usque Sinas navigationem inierunt, & cum illis commercia exercere coeperunt, cujus vastissimae regionis descriptionem, ubertatem, divitias, incolarum mores, & tributa, quae Regi praestantur, quae milliones sex & triginta quotannis excedere dicuntur, latissime prosequuntur Auctores, quos *infra* referemus.

Et hoc etiam anno insignis illa legatio contigit, t missa a Davide Aoyssinorum Aethiopiae Rege, & Helena ejus avia ad Romanum Pontificem, & ad Emmanuelem Lusitaniae Regem cum Sacrosanctae Crucis fragmento. Hic enim erat Imperator ille, quem Joannes, ut diximus anno 1486. convenire studuerat, quem Petrejus tandem invenit, licet non in India, neque sub nomine *Presbyteri Joannis*, ut tunc omnes opinabantur: t sed in superiori, sive interiori Aethiopiae Africanae parte: quam quod esset vastis, horridisque desertis, & feris & serpentibus infensus intercepta, vix antiqui Cosmographi cognoverunt, ut ex Herodot. *lib. 2.* *Strabon. lib. 17.* *Plin. lib. 6. c. 29.* *Lucan. lib. 9.* *Pharsal. & Thom. Boc. lib. 15. de signis Eccles. Dei, cap. 18.* plane constare potest, & ex Abraham Ortel. in *Theat. tab. 108.* Magin. in *tab. Africa 23. pagin. 195. & seqq.* Ut sic appareat, hujus quoque amplissimi Imperii notitiam eisdem fere Lusitanis deberi; qui institutum prosequentes, anno 1542. t *Japoniam* Insulam detexerunt, quae Marco Paulo, *Zipangri*, dicitur, & olim *Chris*

pral' commisit, eique praecepit, ut quoad fieri posset, amicitiam cum Calecuti Rege firmaret; ab eoque peteret facultatem arcis prope urbem aedificandae, qua Lusitani possent vitam ab hostium immanitate tueri, & sine ullo periculo negotiari: si recusaret, bellum ei inferre minime dubitaret. Eundem cursum, quem Gama, tenuit Capralis, donec ad Insulam sancti Jacobi pervenit. Cum vero ulterius progrediretur, orta tempestate, Occasum versus navigavit, & in terram incognitam descendens, quam Brasiliam appellant, & ipse Santa Crucis nomine celebrari voluit, columnam marmoream ibi collocari jussit in qua erat Crux cum Emmanuelis insignibus incisa, & Gasparem Lemnium in Portugall. remisit, qui Emmanuel de hujus terrae situ nuntiaret, de qua illud dici posse, tradit Alan. Cop. Dialog. 4. c. 16. Tu non inventa, reperta es, & plura alia scribit Maff. histor. Indiar. lib. 2. Joann. Barr. decad. 1. lib. 5. cap. 2. Petr. Damar. Dialog. 5. c. 2. & ex fol. 336. & Fr. Anton. de San Roman lib. 1. hist. Ind. Oriental. cap. 11. pagin. 57. & alii de quibus infra cap. 6. num. 59. Inde profectus, tempestate quatuor naves amisit, & consueto jam itinere decima tertia die Augusti Calecutum pervenit.

Ubi ob injurias Lusitanis a Rege illatas, Arabum Mercatorum emulatione, bellum Malabaricum inchoavit, & accepta damna gravioribus damnis rependit; licet hoc bellum vis tredecim annis subsequentibus finiri potuerit. Et tandem domum rediit pridie Kalendas Augusti ann. 1501.

Miserat autem eodem anno Rex Emmanuel in Indiam aliam classem trium navium; cui praerat Joannes Nonius, quod confiderent in ea classe, cum qua Capralis anno proximo missus fuerat, satis praesidii fore, vel ad pacem cum Calecuti Rege constituendam, vel ad spiritus Regis insolentis & elati comprimendos. Sed cum e Caprali cognovisset insidias, quibus circumventus fuerat misit rursus anno sequenti 1502. Vasc. Gamam in Indiam cum classe decem navium; & aliam praeterca classem instrui praecipit, cui Vincent. Soder. praerat, ut teneret Indicum mare, bellumque Saracen. qui in Indiam navigabant, inferret.

Aliam insuper classem quinque navium comparari jussit, cui Stephanum Gamam, Vasci Gamae fratrem patriualem praefecit, qui Kalendis ejusdem anni Olyssipone profectus, eundem cursum tenuit. Et anno 1503. rursus sex naves in Indiam misit: tribus Alphonsum Albulquercium, aliis Franciscum illius fratrem patriualem praefecit. Et anno t sequenti primum Indiae Prorogem constituit Franciscum Almeidam, sub quo & praedicto Alphonso, qui postea Almeida in officio successit, & ob egregia, quae patravit, facinora, Magni cognomen consecutus est, insignes victorias Lusitani terra & mari in illis regionibus reportavit: & fuis Calecutanis, & Cambaie Rege, vestigali Lusitano reddito, Goa t urbs capta est, jam destinata Imperii Lusitanici in Oriente sedes, insulaque t Sancti Laurentii reperta, cujus ambitus trecentas & amplius leucas complectitur.

Et tandem anno 1511. t Malacam urbem expugnarunt, Regni Malacensis Emporium; circa cujus oras complures insulae jacent, & inter eas t Sumatra, quae omnium totius Orientis maxima est, & a Septentrione in Austrum oblique porrecta, ambitum 700. leucarum obtinet. Positaque est sub Aequinoctiali circulo, ac sub Torrida Zona, & eam antiquorum Trapobanam fuisse; plures gravissimi auctores consentiunt, licet alii non minoris eruditionis Auream Chersonesum esse putent; & ob id antiquis ceu peninsulam creditam, ut constat ex Plin. lib. 6. cap. 22. Aliano lib. 15. hist. cap. 17. D. Isidor. lib. 14. Etymolog. c. 6. Ptolem. lib. 7. Vartoman. Ramus. Odoard. Barbos. & aliis, quos refert Maj. in diebus Ganic. colloq. 14. pag. 342. Et ei magnam Britann. cedere fateatur Forcartulus, lib. 7. de Gallor. Imper.

In t sinu quoque Bengalico, qui Ptolemaeus est Angaricus, alia insula praestans inventa fuit, quae vocatur Zeilan, & incolis Arabibus, Tenarism, quam Andreas Corsalus Ptolemaei Trapobanam fuisse existimat; cui subscribitur Joann. Barr. Maff. Gasp. Borrer. Laurent. Anania, Blas. Vieg. Ortel. & alii, quos refert, & sequitur Maluend. de Antiebristo, lib. 3. cap. 23. & de Paradiso, cap. 10. Mercator vero, & Maginus Ptolemaei Naningerim esse putant; cujus ambitus ad 240. leucas extenditur: & licet sub Torrida Zona consistat, caelo nihilominus temperatissimo, aere saluberrimo, & perpetuo virenti, & multis aliis divitiis, & commodis fruitur: adeo t ut istuc Paradisum terrestrem olim fuisse multi Auctores scribant, quos late refert Maltien. d. c. 10. & d. c. 23. & ultra eos Laurent. Sur. ann. Domini 1565. & Majol. ubi sup. p. 341.

Anno deinceps 1512. iidem invictissimi Lusitani ad t Molucas insulas penetrarunt; quarum licet nulla ambitum sex leucarum excedat, celebres tamen sunt ob ingentem aromatum copiam, praesertim Gariophyllorum, quam toti orbis subministrat. Postmodum anno 1515. t ad extremos usque Sinas navigationem inierunt, & cum illis commercia exercere coeperunt, cujus vastissimae regionis descriptionem, ubertatem, divitias, incolarum mores, & tributa, quae Regi praestantur, quae milliones sex & triginta quotannis excedere dicuntur, latissime prosequuntur Auctores, quos infra referemus.

Et hoc etiam anno insignis illa legatio contigit, t missa a Davide Aoyssinorum Aethiopiae Rege, & Helena ejus avia ad Romanum Pontificem, & ad Emmanuelem Lusitaniae Regem cum Sacrosanctae Crucis fragmento. Hic enim erat Imperator ille, quem Joannes, ut diximus anno 1486. convenire studuerat, quem Petrejus tandem invenit, licet non in India, neque sub nomine Presbyteri Joannis, ut tunc omnes opinabantur: t sed in superiori, sive interiori Aethiopiae Africanae parte: quam quod esset vastis, horridisque desertis, & feris & serpentibus infensus intercepta, vix antiqui Cosmographi cognoverunt, ut ex Herodot. lib. 2. Strabon. lib. 17. Plin. lib. 6. c. 29. Lucan. lib. 9. Pharsal. & Thom. Boc. lib. 15. de signis Eccles. Dei, cap. 18. plane constare potest, & ex Abraham Ortel. in Theat. tab. 108. Magin. in tab. Africa 23. pagin. 195. & seqq. Ut sic appareat, hujus quoque amplissimi Imperii notitiam eisdem fere Lusitanis deberi; qui institutum prosequentes, anno 1542. t Japoniam Insulam detexerunt, quae Marco Paulo, Zipangri, dicitur, & olim Chris

vocabatur; & omnes alias Orbis insulas magnitudinem superat; ut post Surium in *Commentar. anno 1552.* concludit Majol. *d. colloq. 14. pagin. 342.* Denique *Borneum, Lequios, Philippinas,* & utramque *favam* pervestigarunt, quam Julius Cæsar Scaliger, omnium rerum facili, ubereque proventu *Compendium Orbis* appellat.

Neque in India tantum, verum etiam in Asia, potiores oræ Occidentalis partēs occuparunt: & inter eas valde potens Regnum *Ormuzii* in confinio Persici Imperii jacens. Quod Armusam *Prolemaei*, & *Armuciam* Plinii esse, quidam existimant. Ejusque caput est insula *Ormus* prope fretum Persici sinus, circa Arabiam Felicem posita, quæ ambitum continet novem milliarium, & urbem ejusdem nominis, emporium celeberrimum; & licet annone sterilis sit, & aquarum suavium potu, propterea quod tota ex sale esse dicitur, ut tradit Marc. Paul. *lib. 1. c. 15.* Surium in *comment. ann. 1565.* & Majol. in *diebus Canicul. colloq. 18. pag. 410. tom. 1.* Omnibus tamen maritimis urbibus situs elegantia, & unionum copiam præferri solet, adeo ut Arabibus in proverbium abiit:

Si terrarum orbis, quaqua patet, annulus esset, Illius Armuciam gemma, decusque foret.

Hujus Rex Saracenus est, qui tributū nomine quindecim ducatorum millia singulis annis Porcugallensibus pendit, ꝛ ꝛ qui istic arcem munitissimam, & optime provisam collocarunt.

Et denique nihil prorsus terræ, ac maris in Orientalibus regionibus reliquerunt, quod solerti curâ, & indefessâ constantiâ non perlustraret, prout Stephan. Forcar. agnoscit, *lib. 7. de Gallor. Imperio, & Philosoph.* ubi tamen livorem, quem Hispanis habet, effundens, hæc tam præclara Lusitanorum facinora paupertatis odio gesta esse subjungit.

De quibus sanè, & de peculiari, atque hodierna istorum Orientalium Regnorum, & Provinciarum, & insularum nomenclatura, situ & descriptione, & de diversis incolarum ritibus, ac moribus, plura adjicere supersedeo: quoniam ea nostri instituti ratio haud quaquam exoptulat, ꝛ ꝛ passim ab aliis tradita, & quæ oportuit, diligentia illustrata reperitur, ut constabit ex relationibus M. Pauli Veneti, Ludovic. Patricii, alias Vartomani, Aloysii Cadamusti, & Josephi Indi, & ex Cosma Indopleute, Petr. Gillio, Gerard. Mercatore, & aliis pluribus auctoribus antiquis & modernis, qui de Geographia Indiæ scripserunt: quos late recenset Anton. Posevin. in *Bibliothec. tom. 2. pag. 254. & seq. & lib. 16. sect. 6. cap. 24. pag. 389.* Abraham. Ortel. in *Theatr. magno tab. 93.* ubi de China, & tab. 94. ubi de India Orientali, & aliis insulis adjacentibus, Joan. Anton. Magin. Patavin. *ad tab. Ptolem. part. 4.* in descriptione Indiæ Orientalis *tabul. 32. ex pagin. 251. usque ad 296.* Halton. Armenio, qui eisdem temporibus, quibus M. Paul. Venetus vixit, in relationibus Imperii Tartarorum, & reliquorum Orientis, quæ sunt in India, quas mandante Clemente V. Pontifice Maximo scripsit: Joann. Boem. *de morib. omn. gent. lib. 2. cap. 8.* ubi agit de India, & Indorum, ac Sinarum prodigiosis ritibus, moribusque vivendi. Joann. de

Barros Lusitano in Asia, qui egregium se Scriptorem nostrâ ætate ostendit, licet maternâ linguâ suas vulgaverit Decades; quibus quintam nuper addidit *Didac. de Cour.* Hieron. Osorio Episcop. Sylvens. in *duodecim libris*, quos gravi admodum, & eloquenti stylo conscripsit, de *virtute, & gestis Emmanuels Regis Lusitanie*, Joan. Petr. Mass. de Societate Jesu in *sexdecim libris historiarum Indicarum*, qui merito poterunt cum Tito Livio contendere; Damiano Goes in *lib. satis etiam eleganti de rebus Lusitanorum in India gestis*, Anton. Galvan. Ferdin. Lopez, Castañed. Gaspar. Barrer. Odoard. Barbos. Fernard. de Escalante, in *suis Indiæ histor.* Petr. Damar. *Dialog. 4. de varia histor.* Garcia de Horta, & Garcia de Resende, in *Chronic. Regis Joann. II.* Francisc. de Andrada in *Chronic. Regis Joann. III.* Alphons. de Albuquerque, cognomento Magnus in *suis Commentariis*, quos, ut Cæsar alter, districto ense paravit, & docto calamo exaravit, prout & fecit insignis ille eorumdem Indiarum Proprex D. Joann. de Castro. Plurima etiam elegantissimis carminibus, Lusitano sermone cecinerunt Ludovic. Camoës, & Hieron. de Corte Real, quos non injuria Virgilio, & Horatio pares esse, quis dixerit: Ipse quoque Rex Emmanuel, cuius virtute tot, ac tales expeditiones in India factæ comperiuntur, luculentam earum historiam scripsit, ut testatur Zamall. *lib. 1. cap. 3.* & ex eo refert Fr. Joann. de la Puente in *conveniën. utriusque Monarch. lib. 1. c. 2. §. 1.*

Extant etiam de eodem argumento Italico sermone navigationes Ramusii, & relationes satis uberes Joan. Boteri *2. part. lib. 2. per totum, & 3. part. lib. 2.* Ubi specialiter recenset regna & provincias, quas Lusitani in Africa, Æthiopia, Asia, & India Ulteriori, & Ceteriorum perlustrarunt, & occuparunt, & progressus, ac statum, quem hodie in illis Christiana fides accepit: quod linguâ Gallicâ copiosius, & uberius exposuit Petrus Jarric. de Societate Jesu in *suo Thesaur. rerum Indicar.* quem nunc in Latinum sermonem transtulit M. Mathias Martinez; & Hispana, sive Castellana Oratione eadem generalem Indiarum Orientalium historiam prosecuti sunt P. Ludovic. Guzman, & Ribadeneira ex eadem Societate, & melius cæteris Fr. Anton. de San Roman Monachus Benedictinus in *quatuor libris*, quos de eadem historia conscripsit, omnia, quæ ante ipsum ab aliis dicta fuerant, pulchro ordine & stylo contexit.

Audio etiam Germanorum Bibliopolarum curâ plurimos auctores, qui de his Indiis Orientalibus agunt, congestos fuisse, & in decem volumina dispersitos, quæ tamen nec dum ad meas manus pervenire. Pervenit autem Nicol. Trigaultius Societatis Jesu, qui nuper libros quinque edidit de Christiana expeditione apud Sinas, ubi plurima de rebus Sinarum gravi & vero sermone pertractat. Et alius liber, qui complectitur peregrinationes Ferdin. Mendez Pinto Lusitani, nunc Castellano sermone donatas à Licent. Francisc. de Herrera, quæ, si veræ sunt, planè apparet Orientalis illius Orbis exiguum adhuc partem perlustratam, præ Regnis & Provinciis, quas ibi recenset, & necdum à nostris cognitatas, esse tradit. Mul-

Multi quoque leguntur in epistolis annitis, & missionibus Patrum Societatis Jesu, & in aliorum commentariis, qui de rebus Indiæ Orientalis. Sinarum, Japoniorum, & similium, & de propagatione Fidei Catholice apud illos scribunt, præcipue Francisc. Benc. in *insigni poemate quinque Martyrum*, Fr. Gaspar de la Cruz, Fr. Joan. Gonzal. de Mendos. in *suo itinerario, & in Histor. de la China*, Fr. Hieron. Romanus in *lib. de Republica Orientali, & Sinarum*, Fr. Alphons. Fernand. Dominicanus in *histor. Eccles. nostrorum temporum, lib. 2. per totum*, Fr. Jaime Rebullosa in *eadem hist. lib. 2.* Fr. Marcell. de Ribadeneira in *histor. Sinarum, Tartar. Cauchinchina, Malacia, Sian, Camboxa, & Japonii*, Anton. Posevin. in *Biblioth. tom. 1. lib. 9. cap. 26. pag. 404.* & seq. ubi aliqua adducit de Sincensium historia, & quomodo juvenandi sunt, ut ad Fidem Catholicam convertantur. Et plurima quidem satis notanda, & admiranda recenset libri, qui continet vitam & gesta Illustriss. & Reverendiss. Antistitis D. Fr. Alexii de Menezes Archiepiscopi de Goa, & postmodum Bracharensis; & alter quem nuper de rebus Sinarum vulgavit, & in Epitomen redegit dictus Licent. Francisc. de Herrera.

Et qui velit plura de Æthiopia Orientali, & rebus Abyssinorum, ꝛ ꝛ Imperio Presbyteri (ut vocant) Joannis, videat commentaria Franc. Alvarez, qui apud eos legatione functus, quæ diligenter observavit, non indiligenter scripsit, Damianum Goes in *libello de fide, religione, moribusque Æthiopia Abyssinorum*; ubi apponit tenorem legationis & epistolarum, quas supra diximus, Davidem illius Imperii Dynastam ad Romanum Pontificem, & Regem Lusitanie misisse; & post eum Joan. Bermudez, Petr. de Mesquita, & Hieron. Cherubin in *historia & relationibus Æthiopiae*; & novissimum Fr. Joann. de los Santos Dominicanum in *quatuor libris*, quos de varia historia ejusdem Indiæ Orientalis, Lusitano sermone edidit, in quibus multa satis admiranda recenset, & P. Nicol. Godgin. Societatis Jesu in *tribus libris*, quos in lucem emisit de rebus Abyssinarum, deque Æthiopia Patriarchis: Joan. Nonio Barreto, & Andrea Oviedo, Sabellic. *Anead. 10. lib. 8.* Orthofrisingens. *lib. 7. cap. 73.* Vincent. Bellovacens. *lib. 31. Specul. cap. 9.* Abraham. Ortel. in *Theatr. Magn. tab. 108.* & Maluend. *lib. 3. de Antichristo, cap. 8.*

Sunt quoque obvia apud varios Historicos & Chronographos ejusdem Indiæ Orientalis, & Lusitanicæ virtutis in ea detegenda, & subigenda præconia, ut præter Thom. Bocium, & Paul. Jovium supra num. 5. relatos constare poterit ex Genebrard. *lib. 4. Chronog. an. 1492.* Sur. in *Comment. ab an. 1500.* Zurit. *lib. 3. Annal. c. 4.* Sabellic. *d. lib. 8.* Guicciard. *lib. 17. hist. Tarcoñat. 3. part. histor. mundi, lib. 7. fol. 335.* & seq. Ubi etiam agit de rebus Sinarum, & Japoniorum: Theatrum vitæ humanæ *vol. 20. lib. 2. pag. 3653.* Maluend. *dict. lib. 3. cap. 7.* & de *Paradiso, cap. 42. 44. 45.* & 46. & plenius *cap. 52.* Pined. de rebus *Salomon. lib. 4. cap. 16.* & 17. & in *Commentar. in Job, cap. 28.* Illesc. in *Histor. Pontif. 2. part. lib. 6. cap. 22.* ubi etiam apponit historiam Petri Jannis, & Abyssinorum, P. Gordonio in

Chronogr. 1. tom. cap. 10. pag. 165. & in *2. tom. pag. 442.* cum multis sequentibus. Opmeer. in *opere Chronograph. pag. 423.* & 437. Marian. in *histor. Hispan. 2. tom. lib. 25. c. 11.* & seq. Didac. de Valdes de dignit. *Reg. Hispan. cap. 12. num. 7.* Simon Majol. in *diebus Canicular. colloq. 14. de insulis*: Rutil. Benzon. de *anno Jubil. lib. 1. cap. 10.* Alan. Cop. *Dialog. 6. cap. 36. pag. 951.* & seq. Fr. Thom. à Jesu de *proc. omni. gen. salute lib. 7. p. 1. cap. 7.* & seq. Ubi non solum agit de India Orientali, sed etiam de natione, erroribus, ac ritibus Abyssinorum, & methodo illos juvenandi: D. Franc. Mosquer. de *Barnuevo in sua Numantina, c. 10. fol. 73.* & 74. Et passim ex novissimo Seraphin. Freit. in *d. lib. de justo Imper. Asiatico.*

Ex hac autem tot, tantorumque Regnorum ꝛ ꝛ Provinciarum communicatione, & acquisitione, mirum est, quantum gloriæ & potentie accesserit inclitis Lusitania Regibus, ut passim prædicti Auctores observant. Etenim totius Orientis opes, & immanes mercium copias, incredibilis aromatum, & aliarum pretiosissimarum rerum opulentium, & negotiationem in se transtulerunt, ut bene advertit Ludovic. Vartom. *lib. 5. c. 11.* & seq. Guicciard. *lib. 17. histor. Theat. vitæ humanæ, vol. 20. lib. 2. pag. 3653.* & Fr. Anton. de San Roman *lib. 1. hist. Oriental. cap. 6. in fin. & c. 9. pag. 49.* Thom. Bocius, & Paul. Jovius in *locis supra citatis*, quæ jam ab antiquis ꝛ temporibus ingenti quastu, per omnes Orbis partes exportari solebant, ut constat ex Plinio *lib. 6. cap. 20.* ubi celebrat emporia Indica, & *cap. 23.* ubi ait: Roma India merces centuplicato venisse, & in illam, & Seres, aliasque adjacentes peninsulas, minima computatione singulis annis millies S H. hoc est duos milliones & semis à Romano Imperio commercii gratia asportari solere; & late prosequuntur, plurima ꝛ satis admiranda de eorumdem Orientalium regionum divitiis, & fertilitate tradentes, alii Auctores, quos supra *cap. 2. num. 3.* recensui Alois. Cadamust. in *sua navigat. cap. 37.* Majol. in *dieb. Canicul. colloq. 17. pag. 391.* & *colloq. 23. pag. 511.* & 512. Pined. de *reb. gest. Salomon. lib. 4. c. 16.* & 17. Gregor. Lopez Madera de *excellent. Hispan. c. 8. fol. 63.* & Maltend. omnino videndus, *lib. 3. de Antichrist. cap. 12. pag. 134.* & *cap. 22. pag. 169.* ubi inter alia notat hanc Indiam ab Isala, *cap. 18. versio. 1.* ex versione Kimchii, metaphorice appellatam fuisse *obumbrantem* aliis, quod suis mercibus totum ferme orbem compleat, & obumbrat; & mirabiles narrationes adducit de eximiiis divitiis, montibus, & cultu Regis Calocuth, & Pegu.

Unde factum ꝛ est, ut ipsi Lusitanici Reges hoc Dei donum venerantes & astrimantes, illud antiquis Regni sui titulis adjecerint: Nam, Joannes II. se *Guinea Dominum* appellavit, ut ait Petr. Dam. in *Dial. 4. de var. hist. c. 7. fol. 192.* & Aloys. Cadamust. *ubi supra, cap. 63.* Et postea Rex Emmanuel cum ex reditu Vasca Gama navigationem India non detectam rapuisset, verum & fundatam cognovisset, his titulis uti coepit: *Emmanuel Dei gratia Rex Portugallie, & Algarbiorum circa & ultra mare in Africa, Dominus, Guinea, & conquista navigationis, ac commercii Æthiopia, Arabia, Peria, atque India.* Globumque

55 que sphaericum suis insignibus addidit, quasi primus ejus peruestigator extiterit. Et eisdem titulis, & Insignibus deinceps ejus in regno successorum usi sunt, ut tradit Frat. Anr. de S. Roman. d. lib. 1. c. 10. in fin. pag. 54. quos splendidissimos esse, & à Deo gloriose concessos, merito testatur Joan. de Barros decad. 1. lib. 6. cap. 1. & Alan. Cop. Dial. 6. cap. 36. pag. 951. & P. Rebell. de obligat. justit. lib. 13. quest. 23. sect. 3. & Seraph. Freit. d. tract. de Imper. Asiatic. c. 8. & cap. 14. num. 33. & seqq. ob id, quod Reges ipsi non tam propria commoda, & temporarium Regnorum augmentum, quam ipsius Dei laudem, & Catholicæ Fidei propagationem semper in votis haberint: de quo plurima tradunt Auctores supra citati, præcipue Boter. & Fr. Alphons. Fernandez, Maluend. dicit. lib. 3. de Antiquitat. cap. 7. in fin. pag. 123. Didac. Valdes de dignit. Reg. Hispan. cap. 19. num. 54. & seqq.

57 Nulla quippe classis instructa, nullave expeditio inita fuit, in qua non primum locum Evangelicæ prædicationis cura obtineret, & ministrorum electio ex Dominicano, Francisc. Augustiniano, & Jesuitarum Ordinibus, & aliis probatæ vitæ Presbyteris, per quos dignè res tanta tractari posset. Quod merito laudibus extollit Thom. Boc. lib. 4. de sign. Eccles. Dei, cap. 2. pag. 129. & 130. ubi numerat viros religiosos, qui maxime in hoc munere profecerunt.

58 Et inter eos præcipuam laudem omnium consensu B. Francisc. Xaverio Societatis Jesu deberi ait: Is enim postulante Joanne Lusitanæ Rege à Paulo III. Pontifice maximo ad id muneris designatus cum potestare Legati à Latere, Ulyssipone solvens anno 1541. cunctas oras, quas Oceanus ab Indico mari usque ad extremos Sinas circumfuit, & sic dimidium ambitum totius Orbis, Evangelicæ prædicatione illustravit. Et præsertim Insulam Japonii, in qua altissima religionis fundamenta jecit anno 1549. linguarum, & prophetiæ donis ab Spiritu sancto donatus, quibus plusquam trecenta hominum millia ab impiis ritibus ad Christianum cultum perduxit, obiitque anno 1552. Indicæ peregrinationis undecimo, in insula Santiano, Sinis adjacente, multis miraculis in vita, & post mortem conspicuus, corporeque & vestibus ejus integris, & suaviter olentibus post plures menses ab humatione repperit, prout hodie etiam in urbe Goa majori miraculo repperit, ad quam ex Malaca traslatum fuit; ubi tamquam verus, & novus Indiæ Apostolus veneratur, & eodem ferè in honore apud Indos habetur, quo apud Italos D. Franciscus de Assisio. Et hoc ipso, quo hæc scribimus anno 1622. sub die 12. mensis Martii à Sanctissimo D. N. Gregorio XV. Roman. Eccles. Pontif. Opt. Max. summâ totius Orbis alacritate & consensione inter Divos relatus est, piis ac gloriosis, & admirandis ejus gestis, atque virtutibus id suo veluti jure justissimè postulantis. De quibus qui vellet plura, legat Maff. Heft. Turselin. & Joan. Lucenam, qui ejus vitam lucidissimis commentariis prosecuti sunt, & omnes ferè Auctores, quos supra citavimus, & præcipue Boter. & San Roman. & Fr. Alphons. Ferdinand. lib. 2. de histor. Eccles. nost. temp. ex cap. 34. usque ad 39. Alan. Cop. Dialog. 3. cap. 29. pag. 443. & seqq.

Pet. Dam. dicit. Dialog. 4. fol. 327. 332. & 335. eundem Boc. lib. 6. cap. 3. pag. 220. & lib. 12. cap. 21. pag. 547. ubi ejus vitam celestem fuisse affirmat; Rutil. Benzen. de anno jubil. lib. 1. c. 9. pag. 48. Theatr. vitæ humanæ, lib. 3. volum. 27. pag. 4095. Ubi tradit ordinem, quem summus hic vir in convertendis & catechizandis Indis observabat: Frat. Thom. à Jesu de proc. omn. gent. sal. lib. 2. part. 1. cap. 5. P. Gualter. in Chronograph. pag. 739. & Par. Gordonus ex anno 1541. usque ad 1552. Jarric. in Thesaur. rerum Indicarum, lib. 1. cap. 6. & seqq. & novissimum Ferdinand. Mendez. Pinto in suis peregrinat. ex c. 203. usque ad 218. & Mendozam lib. 1. Reg. cap. 2. pag. 675. Freitas de Imper. Asiatic. c. 18.

Beatissimus quoque vir Ignatius à Loyola, 59 qui ejusdem Societatis Jesu primus Fundator, & Præpositus extitit, & propter eximium religionis zelum, vitæ & instituti miracula, eadem die, quâ Beatus Xaverius inter Sanctos referri meruit, hæc Indiæ Orientalis conversionem pro virili sua ardentissimè procuravit: Nam, ut ait Maff. lib. 16. histor. Indiæ, pag. 389. non solum opi divinæ implorandæ assiduis per se, perque socios votis & supplicationibus excubabat, sed ministros in tam arduam expeditionem, tamque laboriosam, atque longinquam iter alacriter offerebat; & etiam fessa jam ætate, viribusque, suum ipse nomen & operam Summo Pontifici sponte detulerat: eumque ejus ætati & valetudini, maximis præterea occupationibus parceretur, accuratâ meditatione ad Claudium Æthiopiæ Imperatorem, & Abyssinorum Regem, ejus Davidis filium, cujus supra mentionem fecimus, gravissimas & plissimas literas scripsit, quibus Patriarcham, & duodecim socios commendavit, quos ad eum Apostolicâ auctoritate mittebat, & simul missionis causas exposuit, & Primatum, ac unitatem Romanæ Ecclesie luculenter adstruxit, Regemque, ut ad Italiam rediret, permovit. Quarum literarum tenorem hic libens insererem, nisi Latino sermone legi possent apud Maff. dicit. lib. 16. ex pag. 389. usque ad 394. & Hispano apud Fr. Anton. de San Roman. lib. 4. histor. Orient. c. 26. ex pag. 767. ad 773. ubi etiam titulos addit, quibus ille utitur Imperator.

Cum autem hic zelus disseminanda, & propaganda fidei in omnibus Portugallie Regibus extiterit, maximus tamen fuisse conspicitur in Emmanuele, ut multa, quæ circa hoc dixit, gessit, & sanxit, aperte demonstrent, de quibus passim prædicti Auctores mentionem fecerunt: Sed inter alia dignissima scitu est pia illa & devota legatio, quam anno 1523. ad Leonem X. Pontif. Maxim. cum elegantissimis literis misit, quibus de regionibus in India detectis, Goa, Ormuzio, Malacâ, & aliis urbibus à suis Ducibus subjugatis, & à Mauris ereptis, illum certiorum effecit, & obedientiam tantarum Provinciarum nomine, & Sanctæ Apostolicæ sedis humiliter promisit. Pretiosis simul donis oblati, rarisque, & exquisitis frugibus, aromatibus, & animalibus ab eadem India adductis, cujus opum primitias religionis causa libandas existimavit. Quæ omnia Romæ, & novitatis, & pietatis ergo magnæ lætitiæ, & admirationi fuerunt: præsertim cum Rex in prædictis literis enunciaret, inter bellicos illos successus, di-

divino suffragante Numine, per universam Indiam plurimos Spiritus sancti gratiâ, igneque afflato, depositis gentilitis erroribus, in dies ad nostram Religionem conversos, veram Dei Fidem agnovisse, & ob id summas ei gratias merito referendas, quod tam procul à nostro Orbe, in tam remotis regionibus Lusitanorum operâ sedulo suam veram Fidem, cultumque celebrari, publicari, ac propagari dignatus esset, sperandumque fore, extremas Orientis oras, quod & sacras Apostolorum voces intonuisse, compertum est. Occidentalibus propediem jungendas, & ad Dei veritatem, ipsius suffragante Numine traducendas, Sanctæ Sedis Apostolicæ, Christiani gregis more, debitum obsequium, & obedientiam oblaturas.

Cajus Epistolæ, & legationis meminerunt Dam. Goës, & Hieron. Osor. lib. 3. de reb. gest. Emman. Paul. Jov. lib. 18. hist. cap. 8. Maff. lib. 5. histor. Ind. pag. 123. Petr. Dam. Dialog. 4. de var. hist. cap. 19. pag. 301. Alphons. de Alburquerque in suis Comment. 3. part. cap. 31. ubi refert elegantem orationem, quam Camillus Portius tunc temporis coram eodem Pontifice habuit, expunctionem urbis Malacæ, & alia Lusitanorum in India præclara gesta commemorando: Illesc. in histor. Pontif. 2. p. lib. 6. cap. 22. Fr. Anton. de San Roman. lib. 2. hist. Orient. cap. 6. pag. 228. Petr. Opmeer. in opere Chronogr. pag. 449. & epistolæ verba ad literam inveniuntur in relationibus Novi Orbis pag. 184.

Extat quoque aliud non minus nobile monumentum hujus curæ & pietatis, quam Lusitanæ Reges circa Indorum Orientalium conversionem adhibuerunt, in Epistola illa, & quam Joannes Rex Emmanuëlis filius, hujus nominis tertius, ad Joannem Castrum ejus in eadem India Vicarium, sive Proregem scripsit; ubi postquam ei scriis, ac gravibus præceptis plurima injunxit, quæ ad Indorum idolatriam tollendam, Fidem promovendam, templa edificanda, & Lusitanorum militum, ac mercatorum excessus cohibendos, pertinebant, tandem concludit: Quod quidem in ista mea ditione mihi primum omnium & maximum est obsequium Dei, & Christianæ religionis amplificatio. Atque vi omni ex parte integri, incolæque serventur, qui à demonum castris ad Christiana signa transferunt: & citra tumultum ac vim, hoc presentium initio quam lenissimè populos rationibus, ac disputationibus edoceri, quanto in errore, ac veritatis ignoratione versentur: quamque vel perversum, vel impium sit cultum, uni debent Deo, simulacris, lapidibusque ab homine tribui. Cujus epistolæ verba leguntur apud Maff. d. lib. 12. pag. 309. & ab eo sumpsit Fr. Thom. à Jesu, lib. 2. de proc. omn. gent. sal. 1. part. cap. 8. pag. 56. Lucen. in vita S. Xaverii, lib. 2. cap. 22. & novissimè Seraph. Freit. de justo Imper. Asiatico, cap. 18. num. 5. & Hispano sermone tradidit Fr. Anton. de S. Roman. lib. 3. de histor. Orient. cap. 29. pag. 389.

62 qui se, quam D. Ferd. Alvar. de Cast. Proregis Joannis nepos, ut reliquias tanti avi servabat. Sed finiemus tandem hoc caput, si ei pro coronide elegantissima quædam carmina subjecerimus, quæ Lusitanorum in his expeditionibus vir-

tutem & gloriam, in quadam Tragicomœdia Ulyssiponæ recitata, anno 1619. coram potentissimo Rege nostro Philippo III. (immature heu fato nobis erepto) sic verè & luculenter sub divitiarum nationum præconis extollunt.

CHORUS TRIUMPHALIS.

Aurum ceu calidis fulget in ignibus,
Lucent ut gelidis rydera noctibus,
Ortu dum rutilo nubila dissipant:
Virtus Herculeis pressa laboribus,
Fulget rydereis æmula scabibus,
Robur Lysiacum trans maris æquora,
Insane Thetidos turgida belluis,
Mortalem renuens, quaris Olympicum
Laude triumphum.

Frustra marmoreis manibus undique
Circumstrat pelagus gressibus inivimus,
Ne tellus pateat dissociabilis
Mortali, superat marmora Lysius,
Neptuni rabiidi dentibus inserens
Frenum: rydereæ tentat iter via,
Mortalem renuens, quarat Olympicum
Laude triumphum.

Natura validis claustra repagulis
Cedunt Lysiadis diruta sortibus,
Quid bello valeam brachia lugubris,
Expertus didici Persa leonibus,
Cum sentis gravidas litoris ossia
Naves, Ormuzii manibus ultimam
Cladem pollicitar, colla jubentibus
Ni cives domino subdatis Lysio,
Dedant, & properet victor in ardua,
Mortalem renuens, quarat Olympicum
Laude triumphum.

Romanis valuit, Persa cohortibus
Dejectis acie, non semel urbium,
E muris spoliium tendere Martium,
Devictas Aquilas, Lysiacum tamen
Asperat pavidos signa, patensibus
Valeis Ormuzii membra lividit,
Ac tandem validis Persia viribus
Succumbens, merium rydereis locat,
Mortalemque negans, quaris Olympicum
Laude triumphum.

Quibus carminibus alia addere licet, quæ novissimè ex Georg. Buchanan. & Jul. Scallger. adducit Seraph. Freit. ubi supra, cap. 5. num. fin.

CAPUT IV.

De Occidentilibus, & Meridionalibus Novi hujus (ut vocant) Orbis regionibus, & cur India, & America dicta.

SUMMARIUM.

- 1 India Occidentales cur ita dicta.
- 2 Indi, qui hodie dicuntur Occidentales, qualiter olim appellarentur.
- 3 India Occidentales, secundum Ortelium, potius dicitur dici Amazonia, vel Orelania.
- 4 Indias Occidentales vocavit Columbus provincias à se repperas, ut eorum divitias significaret.
- 5 Americæ nomen falso impostum fuisse Orbi Novo à Columbo repperito.
- 6 Americus Vesputius quis, & qua arte sibi Novi Orbis detectionem adrogaverit.
- 7 Christophorus Columbus, ut insulas, sic etiam continentem Novi Orbis primus aperuit.